

KORONKAI ZOLTÁN SJ*

Jezsuiták a felsőoktatásban

Egy nem értelmiségi típusú alapítótól világméretű oktatási hálózati

Az előző évben (2021–22) ünnepeltük rendalapítónk, Loyolai Szent Ignác megtéré-sének 500. évfordulóját. Ignác a párizsi egyetemen fejezte be tanulmányait, mégsem volt kifejezetten értelmiségi típus (vö. DALMASES 1995, RAVIER 1994, TELLECHEA 2022). Inkább volt lelki vezető, nagy szervező, misztikus és gyakorlati ember, mintsem elméleti kérdések boncolgatója. Rendfőnök korában sem sok könyvet forgatott, csupán az Újszövetség és Kempis Tamás *Krisztus követése* volt az a két írásmű, amit rendszeresen a kezébe vett.

Az általa 1540-ben alapított rend, a Jézus Társasága, kezdetben még nem is gondolt arra, hogy fiatalok nevelésével, kollégiumok-egyetemek alapításával és működtetésével foglalkozzon. Ideáljuk Jézus első tanítványai voltak, akik szegényen, vándorprédikátorként hirdették az evangéliumot az egész világon. Ignácék is így akartak élni (vö. SZOKOL 2021, 16–46). Mégis alig ötven évvel Szent Ignác halála után a jezsuita rend már 250 középiskolát, egyetemet és papi szemináriumot működtetett szerte a világon. 1773-ban, a Jézus Társasága feloszlásának évében pedig már több mint nyolcszáz jezsuita oktatási intézmény volt (vö. O'MALLEY 1999, GRENDLER 2014). A világ első és mindmáig legnagyobb nemzetközi oktatási hálózata jött létre, mely a 18. században a katolikus egyház nevelési intézményeinek több mint felét tette ki. Ebben az időszakban Magyarországon még nagyobb mértékű volt a jezsuita oktatás hangsúlya, hiszen az ország mindhárom felsőoktatási intézménye – Nagyszombat, Kassa, Kolozsvár – a rend fenntartásában működött. A 27 jezsuita gimnázium pedig a magyar középiskolai oktatás jelentős részét tette ki. Mindez azt mutatja, hogy ekkoriban az oktatás terén a jezsuita rendnek Magyarországon szinte monopóliuma volt (vö. SZOKOL 2021, 77–80, 180–195).

Hogyan lett egy vándorprédikátori ideállal rendelkező közösségből a katolikus egyház és az akkor világ legnagyobb oktatási hálózatát működtető szerzetesrendje? A következőkben, bár a jezsuita nevelés egészére rá fogunk tekinteni, különösen azt fogjuk vizsgálni, hogy miképp jelentek meg a jezsuiták a felsőoktatásban, és miképp voltak ott jelen az elmúlt évszázadok során.

* Faludi Ferenc Jezsuita Akadémia

Hit a nevelésben

Ha a kezdetekre tekintünk, azt láthatjuk, hogy a jezsuita rend maga is egyetemi közegben született. Ignác és első hat társa a kor egyik, ha nem a legjobb felsőoktatási intézményében, a párizsi egyetemen tanult. Ignác egyetemista társaiból alakította meg azt a csoportot, amelyből később a jezsuita rend kifejlődött. A rend alapító atyái koruk igen képzett papjai voltak, kiemelkedtek a korabeli klérusból, amelynek tagjai általában gyengén vagy egyáltalán nem voltak tanult emberek. Amikor 1537-ben az első társak Rómába érkeztek, III. Pál pápa kérésére többen (Lainez, Fáber) teológiai előadásokat kezdtek tartani a római egyetemen. Nem sokkal később jezsuiták tanítottak a mainzi egyetemen is, 1543-ban pedig Claude Jay francia jezsuita lett az ingolstadtai egyetem teológiaprofesszorra (vö. O'MALLEY 2006, 226–260).

1547-ben a pápa *Licet debitum* kezdettel bullát adott ki, amely felhatalmazta a jezsuita generálist, hogy a rend tagjait bárhova elküldheti teológiát és más tárgyakat tanítani. Ez „igen ritka és nehezen megszerezhető engedély volt abban az időben” – jegyzi meg a jezsuita rendtörténész John O'Malley (2006, 228.). Néhány jezsuita tehát már egész korán jelen volt a felsőoktatásban, de a rend tagjai ekkor még nem gondoltak arra, hogy saját egyetemet alapítsanak. A fordulatot az utánpótlásról való gondoskodás szándéka hozta. A jezsuita ideál a jól képzett és erényes szerzetes volt. Az erős intellektus és példás élet, a tudás és az erényesség ötvözetét tekintették alapnak a hozzájuk csatlakozók számára. Azok között viszont, akik csatlakozni akartak a rendhez, érett korú, ugyanakkor okos és jó emberekből kevés akadt, volt körülötük ugyan számos tehetséges és jó fiatal, de ők nem voltak még képzettek. Ebből a helyzetből fakadt az elhatározás, hogy a Társaság maga foglalkozzon a fiatal belépők képzésével.

Az oktatás persze költséges vállalkozás volt, és a rendtagok rájöttek, hogy támogatókat ehhez csak úgy tudnak szerezni, ha a jezsuita növendékek mellett másokat is képeznek. Hamarosan azt is tapasztalták, hogy az oktatás révén nemcsak a diákok formálódnak, hanem rajtuk keresztül a családjaikra és az adott város lakóira is hatással tudnak lenni. A jezsuita kollégiumok és egyetemek ily módon a katolikus hit megerősödésének és terjesztésének hatékony központjaivá váltak, ami egyébként is a rend alapvető célkitűzése volt. Bár kollégiumok, egyetemek működtetése stabilitást követelt, és ez szemben állt a mozgékonyt hangúlyozó kezdeti vándorapostoli ideállal, a jezsuiták teljes erőbevetéssel beleálltak az oktatásba. Olyannyira, hogy a jezsuita rend lett az első olyan szerzetesközösség, amely az oktatást sajátos küldetésének, a rendi karizma részének tekintette.

Az iskola, illetve egyetem mellé épült templom egy-egy város meghatározó lelkipásztori központjává vált. A jezsuita nevelés része volt továbbá az egyházi ünnepek látványos megülvése, s ehhez kapcsolódott a színjátszás is. A diákok színjátéka egy város társadalmi életének kiemelkedő pillanata volt. Ily módon a jezsuita iskola valóságos evangelizációs központként működött, és a katolikus megújulás

legmeghatározóbb eszközévé vált. Ahogy a 4–6. századi népvándorlás után a hit-hirdetés központjai bencés monostorok voltak, úgy a 17–18. században a jezsuita iskolák töltötték be ezt a szerepet. Abban, hogy a katolikus egyház Európában és Magyarországon képes volt megújulni és újra híveket vonzani, döntő jelentőségűek voltak ezek az iskolák. Gondolhatunk csak Pázmány Péterre, aki a kolozsvári jezsuita kollégiumban lett katolikussá. Ezt a potenciált látta meg Szent Ignác, és ezért fordította ebbe az irányba a jezsuita rend hajóját (vö. KORONKAI 2019).

A fordulat ugyanis már az alapító életében végbement. A Társaság 1548-ban Szicíliában, Messinában hozott létre kollégiumot, amely a később gomba módra szaporodó hasonló intézmények számára inspiráló alaptapasztalatot jelentett. Az első egyetemi státuszú intézményt Spanyolországban, Gandiában alapították Borgia Ferenc herceg támogatásával, aki később maga is jezsuita lett, Ignác harmadik utóda a rendfőnökségben (ma Borgia Szent Ferencként tiszteljük). Szintén az ő jelentős anyagi támogatásával született meg 1551 februárjában Rómában a Collegio Romano, amely a későbbi és ma is működő Pápai Gergely Egyetem, a Gregoriana elődje. Ez az intézmény volt Ignác szeme fénye. A legjobb tanárokat igyekezett biztosítani számára, és ezért Rómába hívta őket Európa távoli vidékeiről is. „Schola di Grammatica, d’Humanità e Dottrina Christiana, gratis” – hirdette a felirat a szerény körülmények között megnyílt intézmény ajtaja fölött, hogy ott a tanulás ingyenesen zajlik. Valóban, az intézményeket jötevők adományaiból tartották fenn, és a diákoknak nem kellett fizetni. Ignác titkára, Polanco írta egy levelében: „óráinkra, tanulmányainkra befogadunk mindenkit, szegényt és gazdagot, ingyen, szeretetből, és nem fogadunk el semmiféle jövedelmet érte” (idézi O’MALLEY 2006, 232). A jezsuita intézményekben a legkülönfélébb társadalmi rétegekből jövő diákok tanultak. Bár a diákok többsége a középosztályból került ki, számosan voltak a legmagasabb elitből és az alacsony rétegekből is. A jezsuita oktatási intézmények a társadalmi mobilitás eszközei is voltak.

Egyetemek a jezsuita rendalkotmányban

Ha az 1540-es jezsuita alapító iratokban még nincs is szó a kollégiumokról és egyetemekről, az Ignác által a következő évtizedben megírt Rendalkotmányban már részletes instrukciók találhatók a közép- és felsőfokú oktatásról. Nézzük, az alapító miképp tekintett az egyetemekre.

A jezsuita Rendalkotmány így ír a rend és az általa fenntartott egyetemek céljáról: „Társaságunk célja, amelyre egyenesen törekszik, az, hogy segítse saját tagjainak és embertársainknak lelkét végső céljuk elérésében, amelyre teremtve lettek. Az élet példa mellett ehhez megfelelő tudás és e tudás előadási módjának ismerete is szükséges.” (*Jézus Társaságának Rendalkotmánya és Kiegészítő Szabályok*, 1997, 307, következőkben RA, a szám a Rendalkotmány pontjait jelöli.) A jezsuita egyetem

célja tehát nem önmagában a tudás továbbadása volt, hanem egy nagyobb, végső soron egy természetfeletti cél, az emberek üdvösségének előmozdítása. A fenti sorokból az is nyilvánvaló, hogy a tudás szorosán összekapcsolódik az életpéldával. Az ideál, amit a jezsuiták maguk számára megfogalmaztak – a rend tagjai képzett és jó emberek legyenek – megfogalmazódik a jezsuita oktatási intézményekkel kapcsolatban is: a tudás és az erkölcsös élet egysége. Azóta is ez a jezsuita nevelés célja, amit ma úgy szoktunk megfogalmazni, hogy jól képzett és másokért élő, másokért felelősséget vállaló embereket akarunk nevelni (vö. *A jezsuita nevelés jellemzői és az ignáci pedagógia*, 1998). Ily módon a jezsuita tudományos képzés kezdetétől fogva összekapcsolódott a gyakorlattal, az erkölcsi és hitéleti neveléssel.

A Rendalkotmány a felsőoktatásról szólva egy másik célt is megfogalmaz, mégpedig az egyetemességet – vagy mai szóval a multiplikatorképzést: „A cél az, hogy a tudományok oktatása, a növedékek összeseregése és a tudományos fokozatok megadása által az említett eredmény növekedjen, és szélesebb köröket érjen el. Így ugyanis azt, amit ezeken az egyetemeken növendékeink Isten dicsőségére helyesen tanultak meg, más helyeken tekintéllyel taníthatják” (RA 440). Az eredmény, a „tudományos és erkölcsi épülés” (RA 440) tehát még szélesebb köröket érhet el azáltal, hogy a végzett hallgatók maguk is továbbadják azt.

A jezsuita egyetemek képzési programja

A jezsuita oktatás szempontjából meghatározó jelentőségű volt az 1599-ben létrejött ún. *Ratio studiorum* nevű dokumentum, amely több évszázadon át adott irányvonalat a jezsuita oktatási intézmények számára. Ez a dokumentum több évtized jezsuita oktatási tapasztalatainak tanulságai alapján, ma úgy mondanánk, hogy nemzetközi összefogás eredményeként született (vö. O'MALLEY 1999). Mészáros István, a neveléstörténet kutatója szerint a *Ratio studiorum* volt az „első (s pillanatnyilag utolsó) nemzetközi tanterv a világ iskolaügyének történetében” (1999, 437), a dokumentum „minden tekintetben korszerű volt a maga idejében, alapelvei sokáig érvényesültek, és hosszú évszázadokra meghatározták Európa, s benne Magyarország iskolaügyét” (1999, 446).

Ami a jezsuita felsőoktatási intézmények konkrét képzési programját illeti, az első társak nagyon elégedettek voltak a párizsi egyetemen szerzett tapasztalataikkal, ezért a jezsuita egyetemek modellje az ottani eljárás mód volt: a *modus parisiensis*. A párizsi egyetemen a tantárgyak pontos rendszerbe voltak foglalva, az azonos tudásszinten lévő diákokat osztályokba szervezték, az előrehaladásnak és a számonkérésnek pontos menetrendje volt. A diákoknak sok gyakorlati feladatot kellett megoldaniuk, a képzésbe beépítették a rendszeres ismétléseket, nyilvános vitákat. Ezen sajátosságok némelyike ma már természetes számunkra, de a korabeli

Itáliában a jezsuiták által meghonosított egyetemi módszer forradalmian újnak és sokkal hatékonyabbnak számított (vö. O'MALLEY 2006, 242–252).

A jezsuita iskolarendszer alapvetően két részből – *Studia inferiora* és *Studia superiora* – állt. A *Studia superiora* 14–20 éves diákokra terjedt ki. A 14–16 éves diákok filozófiai tanulmányokat végeztek, alapkönyveik Arisztotelész művei voltak, logikát, fizikát, matematikát, metafizikát és etikát tanultak. A jezsuita egyetemeken a *Studia superiora* idősebb diákjai, a 17–20 éves hallgatók teológiát tanultak. A Rendalkotmány szerint „a Társaságnak és tanulmányainak célja az, hogy embertársainkat Isten ismeretéhez és szeretetéhez és lelkük üdvösségéhez segítsék. E cél eléréséhez a legmegfelelőbb eszköz a teológiai kar. Ezért Társaságunk egyetemei főleg ebbe fektessék erejüket” (RA 446). Valóban, a jezsuita egyetemek központi tevékenysége a teológia oktatása volt. Ezen a téren a jezsuiták Aquinói Szent Tamás követői voltak, akinek nézetei az értelem és a hit, a természet és a kegyelem kapcsolatáról mély harmóniában álltak a jezsuiták törekvéseivel, akik nagy hangsúlyt fektettek a racionális gondolkodásra, a természetes emberi erények gyakorlására és az emberi szabadság pozitív szerepére (vö. O'MALLEY 2006, 273–281).

Papnevelés

Még Ignác idejében indult egy másik fontos jezsuita felsőoktatási munka, a papnevelés. A kor égető problémája volt ugyanis a papság alacsony képzettsége. A reformáció terjedésének egyik meghatározó oka volt a papok tudatlansága és erkölcstelen élete, különösen a német nyelvterületű országokban. Ezt a helyzetet kívánta orvosolni Ignác a Collegium Germanicum megalapításával 1552-ben. A következő évszázadokban meghatározó teológusok, lelképásztorok és püspökök kerültek ki ebből az intézményből. 1580-ban a magyar kollégiumot egyesítették vele, így jött létre a mai napig működő Collegium Germanicum et Hungaricum. Csak néhány magyar vonatkozású név a diákok hosszú névsorából: Lippay György, Szelepcsényi György, Lékai László esztergomi érsekek, Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök. Számos egyházmegyében a püspökök jezsuitákra bízta a papképzést, így Magyarországon is léteztek jezsuiták által vezetett szemináriumok: Buda, Eger, Kassa, Kolozsvár, Zágráb, Szeged (vö. SZOKOL 2021, 69, 193, 496).

Kimagasló jezsuita tudósok

A jezsuita iskolák újdonsága volt, hogy szerzetes papok tanítottak olyan nem kifejezetten teológiai tárgyakat is, mint a matematika vagy a fizika. A természettudományok, a matematika, csillagászat később nagy jelentőséget kaptak a jezsuita missziós szolgálatokban. Gondoljunk csak a Kínában dolgozó misszionáriusokra, az olasz

Matteo Riccire vagy a német Adam Schallra, akik matematikai és csillagászati ismereteik révén komoly elismerést szereztek a császári udvarban. Természettudományos ismereteik nyitották meg a kapukat az evangélium hirdetéséhez (vö. O'MALLEY, 2006 267–270, SZABÓ 1993, 13–18).

Érdemes név szerint is megemlíteni néhány kiváló jezsuita természettudóst. Christoph Clavius, a XIII. Gergely-féle naptárreform (1582) fő közreműködője volt, Athanasius Kircher először mért higanyal hőmérsékletet, Jacopo Riccati a differenciálszámítást dolgozta ki, Hell Miksa a kolozsvári, majd a bécsi csillagvizsgáló vezetője volt és távcsőoptikát fejlesztett, Fényi Gyula napkitöréseket figyelt meg, Angelo Secchi pedig a csillagászati színképelemzés terén volt korszakalkotó jelentőségű.

A 18. században került előtérbe a történelemoktatás a jezsuita intézményekben. Emlékezhetünk Pray Györgyre, aki hatalmas történelmi forrásgyűjtő munkát végzett, és a róla elnevezett Pray-kódexben található a legrégebb magyar nyelvemlék, a *Halotti beszéd*. Kaprinai István és Katona István jezsuita történészek munkája is igen nagy jelentőségű a magyar történelemírás szempontjából. Katona István 42 kötetben adta ki *Historia critica regum Hungariae* (A magyar királyok kritikái története) című művét. A 36 ezer oldal terjedelmű munka a magyar történetírás egyik legkiemelkedőbb egyéni teljesítménye¹, a mai napig forrásértékű munka.

A jezsuita teológusok fontos szerepet játszottak a katolikus teológiai gondolkodás történetében. Meghatározó volt Diego Lainez, Alfonso Salmeron és Kaníziusz Péter jelenléte a tridenti zsinaton. Később Francisco Suarez, Luis de Molina, Bellarmin Szent Róbert vagy a katekizmusáról is híres Kaníziusz Szent Péter voltak igen elismert és befolyásos jezsuita teológusok. A 20. században a II. Vatikáni Zsinat előkészítésében olyan jezsuita teológusok játszottak nagy szerepet, mint Henri de Lubac, Karl Rahner, Pierre Teilhard de Chardin vagy Josef Jungmann.

Magyar vonatkozású érdekesség, hogy a Budapesti Műszaki Egyetem elődjét 1782-ben Budán exjezsuiták hozták létre. Az *Institutum Geometricum* nevű mérnökképző főiskolát ugyanis a rend 1773-as feloszlata után Frivaldszky János és Makó Pál alapította, és az új intézmény első tanári karában további négy egykori jezsuitát találunk (vö. SZOKOL 2021, 277).

Híres magyar jezsuita professzorok ez elmúlt 70 évben

A múlt század közepének egyik legtehetségesebb magyar jezsuitája Mócsy Imre atya volt, aki a római Gergely egyetem elismert és nagyon népszerű biblikus professzoraként tevékenykedett a második világháború után. 1948-ban előjárói hazahívták Magyarországra, a kommunista állam pedig 1950-ben megvonta a jezsuita rend

1 vö. <https://www.arcanum.com/hu/product/Katona/>

működési engedélyét Magyarországon. Mócsy Imre börtönbe került, s a kistarcsai internálótáborban hozott létre teológiai főiskolát az ott raboskodó kispapok számára, majd MÁV-raktárosként kiváló dolgozó lett, de akadémiai pályára nem térhetett vissza (vö. SZOKOL 2021, 516).

1948-ban az a rendi döntés született, hogy a fiatal jezsuitákat szöktessék külföldre, mert nem volt remény arra, hogy Magyarországon befejezhetik tanulmányaikat. Varga Andor, a külföldön élő rendtagok elöljárója úgy vélte, hogy a lehető legjobb képzést kell adni a fiatal magyar jezsuitáknak. Jóllehet az emigrációban élő jezsuiták sok anyagi nehézséggel küzdöttek, s komoly adóságaik lettek (volt, hogy postabélyegre sem volt a pénz a kasszában), alapos képzést biztosítottak a fiataloknak. A külföldi magyar jezsuiták jelentős része (33 fő) tudományos munkát végzett, egyetemi oktató lett, s többnyire filozófiát és teológiát tanított, tizenhárman pedig középiskolában oktattak (vö. SZOKOL 2021, 539–563). Néhány kiemelkedő név: Alszeghy Zoltán a római Gergely egyetem elismert dogmatikaprofesszora volt évtizedekig. Számos könyv és tanulmány írása mellett nagy szerepet játszott VI. Pál pápa *Evangelium nuntiandi* enciklikájának megfogalmazásában és Szent II. János Pál pápa 1991-es magyarországi beszédeinek előkészítésében. Nemeshegyi Péter Japánban jelentős tudományos és lelkipolykorlatos tevékenysége mellett a tokiói Sophia jezsuita egyetem dékánja volt, és a pápai nemzetközi teológiai bizottság tagja lett (1969–1974). Hazatérése után többek között Szegeden tanított. Őrsy László a washingtoni Georgetown jezsuita egyetem népszerű és elismert jogprofesszora volt évtizedeken keresztül; talán az ő bibliográfiája a legvaskosabb a külföldön dolgozó magyar jezsuiták között. Weissmahr Béla Münchenben lett szinte klasszikus a filozófiaoktatás terén. A rendszerváltás után Szegeden is tanított. Horváth Tibor, Somfai Béla, Miklósházi Attila Torontóban voltak teológiatanárok, közülük Somfai Béla Szegeden is tanított.

Voltak, akik természettudományokkal foglalkoztak, mint a biológus Hauser József, aki Brazíliában vált a laposférgek nemzetközileg elismert kutatójává, Nemeszeghy Ervin, akinek kutatási területe az alacsonyhőmérsékletű fizika volt Londonban, vagy a csillagász Terescsényi Ágoston.

Zrínyi József Washingtonban tanított közgazdaságtant; erről egyik levelében így ír: „Elég hamar hozzászoktam az itteni egyetemi élethez és az amerikai fiatalsághoz. Háromszor választottak meg a végzős diákok a »legjobb tanárnak«, s megkaptam a volt diákok aranyérmét. Nagy kitüntetés Washingtonban, a világ fővárosában élni és a város legjobb és az ország egyik leghíresebb egyetemén tanítani. Tizenkétezer diákunk van. Volt több híres tanítványom. Néhányra büszke is vagyok. Tanítottam Bill Clintont. Több diákom van amerikai külügyi szolgálatban az egész világon. Mind úgy emlékszik rám vissza, mint magyar jezsuitára.”² Magyar jezsuita profeszszorai voltak a jezsuita rend későbbi generálisainak is: Szabó László tanította Hans

2 Provinciank Hírei, Nr. 19, 26.

Kolvenbachot, Nemeshegyi Péter Adolfo Nicolást. Rómában a jezsuita rendtörténeti kutatás oszlopává vált három magyar jezsuita, a „három László”: Lukács, Polgár és Szilas.

A jelen

Ma a világon több mint hetven országban több mint 2300 jezsuita iskola, 190 kollégium és egyetem működik, több mint kétmillió növendékkel (lásd a következő honlapot, benne remek térképpel: educatemagis.org). Mint láthattuk a történelemből, a felsőoktatásban való jezsuita jelenlét kezdettől fogva folyamatos és intenzív volt. Az erős intellektuális vonás a rend karizmájának része, ezért jövőbeli eljárásmodunknak is pótolhatatlan eleme. 2019-ben, amikor egy hosszú úgynevezett megkülönböztetési folyamat végén a jezsuita rend megfogalmazta a következő tíz évre vonatkozó általános apostoli preferenciáit, a rend vezetője így fogalmazott:

Az egyetemes apostoli preferenciák meghívására való válasz szükségessé teszi, hogy jobban, mint bármikor törekedjünk az alapítókarizmánk és hagyományunk megkövetelte intellektuális mélységre; ezt a mélységet azonban mindig a hozzá csatlakozó lelki mélységnek kell kísérnie. A Társaság elkötelezett az *intellektuális apostolkodás* iránt, mert a szellemi mélységnek a Jézus Társasága minden küldetési formáját jellemeznie kell. Folytatni kívánjuk az Egyház szolgálatát az intellektuális apostoli küldetésen keresztül, intellektuális következetességgel kifejezve hitünket. Következésképpen, az apostoli test minden tagja arra hivatott, hogy egész élete során folytassa a képzését. Az intellektuális mélység igényli a komoly gondolkodás szokását, ezért nem szabad elhanyagolni a folyamatos képzést. Ha e tekintetben kudarcot vallunk, a Társaság részvétele az Egyház küldetésében nem fog megfelelni az ignáci *magis* követelményeinek (SOSA, 2019, 11).

Az egyetemes Társaság után a rendtartományok is apostoli terveket állítottak össze. A mi provinciánk által megfogalmazott apostoli tervben az intellektuális apostolság az egyik pillér.

A korok változnak, és a jezsuita iskola is átalakult az évszázadok során, de a jezsuitákat ma is inspirálja az a gondolat, amit Szent Ignác egyik levelében találunk: „Az egész kereszténység és az egész világ jóléte az ifjúság helyes oktatásán múlik” (idézi O'MALLEY, 2006, 236). Nem véletlen, hogy apostoli preferenciáink egyike is ezt az irányt fogalmazza meg. Különleges feladatunk „kísérni a fiatalokat egy reményteljes jövő megteremtésének útján” (SOSA, 2019, 6), ennek pedig kiváló lehetősége a felsőoktatásban való szolgálat.

Bibliográfia

- DALMASES, Claudio de, (1995) *Loyolai Szent Ignác*, Anima Una könyvek/9, JTMR, Budapest.
- GRENDLER, Paul F., (2014) Jesuit Schools in Europe. A Historiographical Essay, *Journal of Jesuit Studies*, 2014/1, 7–25.
- Jézus Társaságának Rendalkotmánya és Kiegészítő Szabályok*, (1997), JTMR, Budapest.
- A jezsuita nevelés jellemzői és az ignáci pedagógia*, (1998), JTMR, Budapest.
- KORONKAI Zoltán, (2019) A jezsuita oktatás múltja: a célhoz választani az eszközt, *MIND*, 2019 ősz, 32–34.
- MÉSZÁROS István (1999), A Ratio studiorum nevelődéstörténeti jelentősége, *Távlatok*, 45. szám, 1999, 437–446.
- O'MALLEY, John W., (1999) "Introduction." Ratio studiorum: Jesuit Education, 1548–1773. Boston College. <http://www.bc.edu/sites/libraries/ratio/ratiointro.html>, letöltve: 2019. 08. 13.
- O'MALLEY, John W., (2006) *Az első jezsuiták*, Budapest, Szent Ignác Társulat
- RAVIER, André SJ, (1994) Loyolai Szent Ignác megalapítja Jézus Társaságát, Anima Una könyvek/7, JTMR, Budapest.
- SOSA, Arturo, (2019) A Társaság új Egyetemes Apostoli Preferenciáiról, *Cor Unum et Anima Una*, *Belső jezsuita hírlevél*, 56, 2019. március 20., 6–15.
- SZABÓ Ferenc (szerk.), (1993) *Jezsuiták tegnap és ma*, JTMR, Róma.
- SZOKOL Réka – SZÖNYI Szilárd (szerk.), (2021), *Jezsuiták Magyarországon, A kezdetektől napjainkig*, Budapest, JTMR-Jezsuita Kiadó.
- TELLECHEA, Idigoras José Ignacio, (2022) *Egyedül, gyalog. Loyolai Szent Ignác élete*, Jezsuita Kiadó, Budapest.